

PROLOGI: OMENA

Eräänä kevätiltana 2014 kävelin Hanoi keskustassa pientä sivukatua, kun kiinnitin huomiota katukojussa myytävään omena. Se oli tolkuttoman iso ja punainen ja houkutteleva. Surkeana tinkijänä maksoin tuosta yhdestä ainoasta hedelmästä kolme dollaria, ja vein sen huoneeseeni Hanoi Charming -hotelliin. Terveysvaroituksista vaarin ottavan kunnan turistin tavoin pesin omenan huolellisesti pullovedellä, mutta kun puraisin sitä, suuni täytti kitkerän kemikaalin maku. Se maistui juuri siltä kuin olin lapsena kuvitellut ruuan maistuvan ydinsodan jälkeen. Tajusin, ettei pitäisi syödä enää palaa-kaan, mutta en jaksanut lähteä hakemaan muutakaan ruokaa, joten söin omenasta puolet ja heitin sitten loput roskiin inhon vallassa.

Kahden tunnin kuluttua alkoivat mahakivut. Kaksi päivää istuin hotellihuoneessani, joka kieppui silmissäni yhä kiivaammin, mutten ollut kuitenkaan huolissani: olin ennenkin selvinnyt ruokamyrkytyksestä. Tiesin sen eri vaiheet. Piti vain juoda vettä ja antaa elimistön puhdistua.

Kolmantena päivänä tajusin, että Vietnamsissa oleskeluun varamani aika alkoi huveta pahoinvointisumussa. Olin matkustanut paikan päälle jäljittämään eräitä sodasta selvinneitä paikallisia toista kirjahankettani varten, joten soitin tulkilleni Dang Hoang Linhille ja ilmoitin, että meidän olisi lähdettävä ajamaan eteläisen maaseudun syrjäkolkkisiin, kuten alun perin oli suunniteltu. Ajellessamme ympäri maaseutua – missä kohtasimme sodassa tuhotuja kyläpahasia ja Agent Orangen uhreja – oloni alkoi kohentua. Seuraavana aamuna Dang vei minut piskuisen 87-vuotiaan naisen majaan. Naisen huulet olivat värjäytyneet kirkkaanpunaisiksi

hänen pureskelemastaan yrtistä, ja hän hilautui luokseni lattian poikki lankunpätkällä, johon joku oli onnistunut kiinnittämään pyörät. Nainen selitti, että yhdeksän sotavuoden ajan hän oli vaeltanut lapsineen pommituksia pakoon ja yrittänyt pitää heidät hengissä. He olivat hänen kylästään ainoat eloonjääneet.

Naisen puhuessa minut valtasi kummallinen olo. Hänen äänensä tuntui kuuluvan jostain kaukaa, ja huone alkoi pyöriä silmissäni. Samassa, äkkiarvaamatta, minä suorastaan räjähdin ympäri majaa kuin pommi, josta purkautui oksennusta ja ripuliulostetta. Kun jonkin ajan kuluttua taas tajusin missä olin, vanhus katseli minua surullisen näköisenä. ”Poika pitää toimittaa sairaalaan”, hän sanoi. ”Hän on hyvin sairas.”

Ei, ei, minä estelin. Olin elänyt Itä-Lontoossa vuosia lähinnä grillibroilerilla, joten E. coli -rumba oli minulle entuudestaan tuttua. Pyysin Dangia viemään minut takaisin Hanoiin, jossa voisin toipua vielä parin päivän ajan hotellihuoneessani CNN-kanavaa ja mahalaukkuni tuotoksia katsellen.

”Ei”, vanhus sanoi tiukasti. ”Sairaalaan.”

”Kuules nyt”, Dang sanoi minulle, ”tämä nainen ja hänen lapsensa olivat ainoat koko kylästä, jotka selviytyivät hengissä amerikkalaisten pommituksista. Terveysasioissa kuuntelen ennemmin häntä kuin sinua.” Hän raahasi minut autoon, ja minä yökin ja kouristelin koko matkan karuun sairaalarakennukseen, jonka neuvostoliittolaiset olivat vuosikymmeniä sitten rakentaneet, kuten myöhemmin sain tietää. Olin sairaalan ihka ensimmäinen ulkomaalainen potilas. Sisältä kiiruhti luokseni joukko hoitajia, jotka hämmentyneen kiihtymyksen vallassa kantoivat minut tutkimuspöydälle ja puhkesivat saman tien huutamaan jotakin. Dang karjui heille takaisin, ja hoitajien ääni kohosi kirkunaksi, kielellä, josta en ymmärtänyt sanaakaan. Seuraavaksi huomasin, että käsivarteeni oli kietaistu jotain tiukkaa.

Huomasin myös huoneen nurkassa lepävään pikkutytön, jonka nenä oli siteissä; hän oli yksin. Hän katsoi minuun. Vastasin katseeseen. Muita potilaita huoneessa ei ollut.

Heti kun verenpaineeni selvisi – hoitajan mukaan ja Dangin tulkkaamana se oli vaarallisen alhainen – minuun alettiin tökkiä neuloja. Myöhemmin Dang kertoi minulle väittäneensä totuudenvastaisesti, että olin erittäin merkittävä länsimaalainen ja että jos kuolisin Vietnamsissa, se olisi häpeäksi koko kansalle. Tökkimistä jatkui kymmenen minuuttia, ja käsivarteni alkoi notkua erilaisten letkujen ja neulojen painosta. Sitten hoitajat alkoivat kailottaa minulle oireitani koskevia kysymyksiä, jotka Dang tulkkasi. Kipujeni kuvailusta ei tuntunut tulevan loppua.

Kun kaikki tämä oli meneillään, mieleni tuntui jakautuneen oudosti kahtia. Osa minusta oli kuvottavan pahan olon vallassa – kaikki tuntui kieppuvan silmissä, ja päässäni hakkasi: älä liiku, älä liiku, älä liiku. Mutta toisaalla minussa – jossain kuvotuksen alla tai takana tai yläpuolella – käytiin jotakuinkin järkevää yksinpuhelua. Oho. Sitä ollaan kuolemaisillaan. Myrkkyyomenan uhriina. Niin kuin Eeva tai Lumikki tai Alan Turing.

Sitten ajattelin: Onko viimeinen ajatukseksi oikeasti noin hirveän teennäinen?

Sitten ajattelin: Jos sinun kävi näin köpelösti pelkästään siksi, että söit puolikkaan omenan, mitä kemikaalit mahtavat aiheuttaa viljelijöille, jotka päivästä toiseen, vuositolkulla, rehkevät omenatarhoissa? Siitä saisi joku päivä hyvän jutun.

Sitten ajattelin: Et saisi mieltä tuollaisia, kun olet kuoleman partaalla. Pitäisi muistella elämän tärkeimpiä hetkiä. Sinun pitäisi kokea takaumia. Milloin olet ollut todella onnellinen? Mielessäni näin itseni pikkupoikana loikomassa lapsuudenkotini sängyllä isoäidin kainalossa, kun katselimme yhdessä tv:stä brittiläistä saippuaopperaa Coronation Streetiä. Näin mielessäni, miten olin vuosia myöhemmin kaitsemassa pientä veljenpoikaani ja hän tuli herättämään minut seitsemältä aamulla, kävi viereeni pitkäkseen ja alkoi esittää pitkiä ja vakavia kysymyksiä elämästä. Näin itseni vielä kolmannessa vuoteessa, seitsentoistavuotiaana ensirakkauteni kanssa. Muisto ei ollut seksuaalinen – me vain lepäsimme siinä yhdessä, sylikkäin.

Hetkinen, minä ajattelin. Oletko ollut onnellinen vain sängyssä maatessasi? Mitä se sinusta kertoo? Samassa sisäinen yksinpuheluni katkesi yökkäykseen. Anelin lääkäreitä antamaan jotain, joka lopettaisi kauhean kuvotuksen. Dang kävi vilkkaan keskustelun lääkäreiden kanssa. Lopulta hän sanoi minulle: ”Lääkärin mukaan kuvotus on sinulle tarpeen. Se on viesti, ja viestiä täytyy kuunnella. Se kertoo meille, mikä sinussa on vikana.”

Samassa aloin taas oksentaa.

Tunteja myöhemmin näkökenttäni ilmestyi lääkäri, nelissäkymmenissä oleva mies, joka sanoi: ”Meille on selvinnyt, että munuaisesi ovat lakanneet toimimasta. Kärsit voimakkaasta nestehukasta. Oksentelusta ja ripuloinnista johtuen elimistöösi ei ole pitkiin aikoihin imeytynyt nestettä, joten olet kuin päiväkausia aavikolla vaeltanut mies.” Dang huudahti väliin: ”Hän sanoi, että jos olisimme lähteneet ajamaan Hanoiin, olisit kuollut matkalla.”

Lääkäri käski luetella kaiken, mitä olin syönyt kolmen viime päivän aikana. Luettelo oli lyhyt. Yhden omenan. Hän katsoi minua oudosti. ”Oliko se puhdas omena?” Oli se, minä vastasin, pesin sen pullovedellä. Kaikki purskahtivat nauruun aivan kuin olisin murjaissut mojavon vitsin. Kävi ilmi, ettei Vietnamissa riitä, että omena pestään. Ne ovat niin paksult torjunta-aineiden peitossa, että ne saattavat säilyä kuukausikaupalla mätänemättä. Ne on kuorittava – muuten kenelle tahansa voi käydä huonosti.

Kun kirjoitin tätä kirjaa, jostain kumman syystä mieleeni palasi tämän tästä, mitä kyseinen lääkäri minulle sanoi tuona päivänä, keskellä vähemmän hohdokkaita myrkytysoireitani.

Kuvotus on sinulle tarpeen. Se on viesti. Se kertoo meille, mikä sinussa on vikana.

Sen merkitys valkeni minulle aivan toisessa paikassa, tuhansien kilometrien päässä Vietnamista, kun lopettelin matkaani masennuksen ja ahdistuksen todellisten syiden lähteille – ja siihen, miten sieltä löytää takaisin.